

VIII. Dante és Villon

1. Mettől meddig élt Dante? _____

2. Kik voltak a guelfek és a ghibellinek?

3. Mit jelent Dante életében?

Firenze: _____

Ravenna: _____

Beatrice: _____

Giotto: _____

VII. Henrik: _____

orvosok céhe: _____

prior: _____

Az új élet: _____

4. Mi a „dolce stil nuovo”?

5. Értelmezd Dante fő művének címét! Miért *Isteni színjáték*?

6. Ismertesd a mű szerkezetét!

7. Milyen a mű verselése?

8. Ki készítette el a mű klasszikus értékű magyar fordítását?

9. Mi Beatrice és Vergilius szerepe a műben?

10. Milyen fokozatai vannak a *Pokol*ban a bűnösségnek?

11. Készíts egy fejezetnyi kiegészítést Dante művének első részéhez! A 20. századnak egy olyan bűnösét helyezz el a Pokolban, aki a te véleményed szerint is „oda való”. Művedet prózában is megfogalmazhatod.

12. Értelmezd az Odüsszeusszal való találkozást!

13. Miért nevezik Dante művét a középkor enciklopédiájának?

14. „Hogy az elmondandók nyilvánvalóbbak legyenek, tudni kell, hogy ennek a műnek nem egységes az értelme, hanem inkább azt lehetne mondani, sokféle értelmezésű. Első értelmezése az, ami betű szerinti. A másik az, amit a betű csupán jelez. Az elsőt pedig betű szerintinek mondjuk, a másodikat allegorikusnak, vagy morálisnak, vagy anagogikusnak. Hogy e tárgyalási mód inkább nyilvánvalóvá legyen, vegyük fontolóra azt, ami e versekben van: »kimenvén Izrael Egyiptomból, Jákob háza a barbár nép közül, Júdea lett szentélyének helye, és Izraelben van az ő hatalma«. Ha csupán a betűt magát nézzük, Izrael fiainak Egyiptomból Mózes idejében történt kivonulását jelzi. Ha az allegóriát, Krisztus által történt megváltásunkat jelenti. Ha a morális értelmet, a lélek megtérését jelzi a bűn gyászából és nyomorúságából a kegyelem állapotában. Ha az anagogikus értelmét nézzük, a szent ember lelkének áthatolását jelenti a romlottság szolgaságából az örök dicsőség szabadságába. Jóllehet e misztikus értelmezéseket különböző nevekkkel illetik, általánosságban mindegyiket allegorikusnak lehet mondani, mivel a betű szerinti vagy történelmi értelmezéstől eltérőek. Allegória ugyanis a görög *allegon* szóból származik, ami latinul annyit jelent, hogy »más« vagy »különböző«.”

(Dante: *Tizenharmadik levél*. Mezey László ford.)

Az anagogikus (felvezető) értelmezés a betű szerinti jelentés mellett azzal szoros kapcsolatban nem álló jelképesiséget, eszmeiséget keres. Különösen bibliai magyarázatoknál éltek vele.

Dante útmutatása alapján értelmezd Paolo és Francesca történetét!

-
-
-
-
-
-
-
-
-
15. Sokat vitatkoztak már arról, hogy Dante a középkor vagy a reneszánsz képviselője-e. Eddigi olvasmányaid és a következő idézetek alapján foglalj állást ebben a kérdésben!

Tény, hogy filozófiai és tudományos vonatkozásban nem újított, hanem ismételt, mindazonáltal e téren is olyan szellemet árult el, amely látni, megfontolni, vitázni akar, s olyan hevet és szenvedélyt, amelyet másokban, még a tudósabbakban sem találunk. S mindenképpen – a kultúra tekintetében is – szétrombolta azt az előítéletet, mely szerint csak a latin lehet a filozófia és a tudomány nyelve [...] Megérezte a költészet mély emberi mondanivalóját és közéleti értékét [...] senki nála nagyobb hévvel nem küzdött a szellemi és a világi uralom szétválasztásáért [...] A *Színjátékban* az egész emberiség legeggyetemesebb érdekei és emberi természetük legmaradandóbb érzelmei tükröződnek.

(Michele Barbi: *Dante*. 1933; magyarul 1964)

Misztika és racionalizmus, középkori világnézet és az újkor elemei ütköznek össze benne és felderengenek a szív igaz érzésein, értelmén és műveltségen alapuló új, nem születési nemesség, a humanizmus gondolatai. Dante minduntalan átlépi a középkor korlátait, s e korszak morálja, társadalomszemlélete meg-megtörik a ragyogóan ábrázolt emberi egyéniség követelésein és hősiességén [...]

(Kardos Tibor: *Dante*. Világirodalmi lexikon, 1972)

A dantei emelkedettség nemcsak az alkotó személyiségének egyedülálló monumentalitásából, gigászi és zord fenségéből ered, hanem abból is, hogy a túlvilág abszolútumából az öröklét fényében, „sub specie aeternitatis” tekint a mi esendő-gyarló világunkra.

Mindez a középkori transzcendens világnézet jegyében jöhetett csak létre. Tagadhatatlan, hogy Dante lényegében a keresztény középkor – legnagyobb – költője. Emellett azonban látni kell prehumanista vonásait is.

(Madarász Imre: *Az olasz irodalom története*. 1993)

16. Dante erősen foglalkoztatta a magyar költőket is, sokan írtak róla, művéről verset. Közülük néhányat sorolunk itt fel: Arany János: *Dante*; Kosztolányi Dezső: *Dante*; Juhász Gyula: *Dante Beatricéje, Régi opálos alkonyat*; Babits Mihály: *Dante*; Tóth Árpád: *Dante*; Ady Endre: *Nagy lopások bűne*; Rónay György: *Dante-illusztrációk*. Olvass el legalább egyet e művek közül, s készíts róla rövid írásbeli elemzést!

17. Mettől meddig élt Villon? _____

18. Mit jelent Villon életében?

Guillaume de Villon: _____

Charles d'Orléans: _____

XI. Lajos: _____

magiszter: _____

Kagylósok: _____

19. Határozd meg a *ballada* (ballade) fogalmát! Milyen más jelentésben használjuk még a ballada szót?

20. Nézz utána, hogy kik fordították magyarra a költő verseit!

21. Mit jelentenek a következő fogalmak?

epitáfium: _____

haláltánc: _____

oktáva: _____

refrén: _____

testamentum: _____

22. Milyen a *Nagy Testamentum* szerkezete?

23. Miként jelenik meg Villon műveiben a bűnösség, a büntudat, a bűnbánat, a bűnbocsánat témaköre? Megfigyeléseidről készíts fogalmazást!

-
-
-
-
-
-
24. Charles d'Orléans herceg költői versenyére keletkezett az Ellentétek című vers, amely minden bizonnyal a költő egyik „legmodernebb” műve. Olvasd el a verset, s gondolkozz azon, mit érzel „középkorinak” benne, s mit a mához is közvetlenül szólónak, „örök” emberinek.

Szomjan halok a forrás vize mellett;
Tűzben égek és mégis vacogok;
Paraszas kályhánál vad láz diderget;
Hazám földjén is száműzött vagyok;
Csupasz féreg, díszes talárt kapok;
Hitetlen várok, sírva nevetek;
Az biztat, ami tegnap tönkretett;
Víg dáridó bennem a bosszuság;
Úr vagyok, s nem véd jog, se fegyverek;
Befogad és kitaszít a világ.

Nem biztos csak a kétes a szememnek
S ami világos mint a nap: titok;
Hiszek a véletlennek, hirtelennek,
S gyanúm az igaz körül sompolyog;
Mindig nyerek és vesztes maradok;
Fektemben is fölbukás fenyeget;
Van pénzem, s egy vasat se keresek,
És reggel köszönök jó éjszakát;
Várom, senkitől, örökségemet;
Befogad és kitaszít a világ.

Semmit se bánok, s ami sose kellett,
Kínnal mégis csak olyat hajszolok;
Csalánnal a szeretet szava ver meg,
S ha igaz szólt, azt hiszem, ugratott;
Barátom, aki elhiteti, hogy
Hattyúk csapata a varjú-sereg;
Igazság és hazugság egyre megy,
És elhiszem, hogy segít, aki árt;
Mindent megőrzök s mindent feledek:
Befogad és kitaszít a világ.

Ajánlás

Herceg, kegyes jószágod lássa meg:
Nincs eszem, s a tudásom rengeteg.
Lázongva vallok törvényt és szabályt.
S most mi jön? Várom a pályabéremet,
Mert befogad s kitaszít a világ.
(Szabó Lőrinc ford.)

25. Képzeld el, hogy diák vagy Párizsban, Villon kortársaként! Számolj be levélben valamelyik emlékezetes közös kalandotokról!
